

ANATOMİ TARİHİNDEN SAYFALAR

PROFESÖR DOKTOR VELİ ODARIN YAŞAM ÖYKÜSÜ

Dr.Mehmet YILDIRIM *

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmesi gibi bir bilim dalının gelişmesi ve yücelmesi de uzun yıllar alır.Yurdumuzda Anatomi Bilimi'nin öğretim olarak yerleşmesi ve gelişmesi Tıp Tarihçimiz B.N.Şehsuvaroğlu tarafından Medrese Dönemi,Şanizade Dönemi,Tıp-hane ve Cerrahhane'i Amire Dönemi ve Tıbbiye-i Adliye-i Şah-ane'nin kuruluşundan günümüze kadar olan dönem olmak üzere dört evreye ayrılmıştır.İlk üç dönem içinde Şanizade Mehmet Ataullah Efendi (1771-1827) büyük iz yapmış,yazdığı "Teşrih Kitabı" bilim dalının gelişmesinde önemli katkılar sağlamıştır(1,2).

Yurdumuzda anatomi öğretiminin parlak dönemi Mazhar Paşa (1845-1920) ile başlar.Eğitcilik-öğreticilik çalışmaları yanında Jamin'den çeviri olarak yayınladığı "İLMİ TEŞRİH TEVSİFİ" , orijinal olarak hazırladığı "İLMİ TEŞRİH TOPOGRAFI" ve yarım kalmış,basılmamış olan "USUL-Ü TEŞRİH (Disseksiyon Yöntemi)" eserleri ile O yurdumuzda modern anatominin kurucusu olmuştur.Emekliliğinden sonra bile Haydarpaşa'daki fakülteye ders vermeye gelen Mazhar Paşa, kendisine istirahat öneren Dr.A.Adivar'a "*İstirahat mi?...Benim cenazem Teşrihhaneden çıkmalıdır.*"cevabını vermiştir.1920 yılında 75 yaşında iken,cebinde cenazesini bile gömebilecek parası olmayan bir hoca olarak vefat eden Mazhar Paşa memleketimizin yetiştirdiği nadir kıymetlerden biridir (1,2)

Mazhar Paşa ile başlayan aydınlık yolda,herbirinin çalışmaları ayrı kitap olabilecek çok değerli hocalarımız yetişmiştir.Bunlar içinde Yusuf Rami Bey,Nurettin Ali BERKOL,İsmail Hakkı Bey ve Zeki Zeren ayrı bir öneme sahiptir.

Yeni Kuşak hocalarımızdan Muhittin Dilemre,Fazıl Noyan,İlhan Eralp,Sami Zan,İsmail Ulutaş,Orhan Kuran İ.Ü.İstanbul Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsü ekolü ile yetişip anatomi biliminin çağdaşlaşmasına katkı sağlamışlardır (1,2,3,4).

1945 yılında kurulan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsünde Muhittin Dilemre,Niyazi Bademli,Veli Odar ve İsmail Ulutaş öğretimi sürdürmüşler ve çok değerli hocaların (Prof.Dr.Kaplan Arıncı**, Prof.Dr.Turgut Vardar, Prof .Dr.Yaşar Kuyucu,Prof.Dr.Siddık Karatay,Prof.Dr.Bedia Sancak,Prof.Dr.İsmet Köktürk ve Prof.Dr.Türkan Erem) yetişmesini sağlamışlardır (3,4)

* Doç.Dr., İ.Ü.Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı - İSTANBUL.

** Makalenin yazılmasındaki katkılarından dolayı Prof.Dr.Kaplan Arıncı'ya teşekkür ederim.

1946 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsünde göreve başlayan ve burada 23 yıl görev yapan Prof.Dr.Veli Odar (1899-1975) , yazdığı "Anatomi-Hareket Sistemi".Anatomi-İç Organlar", "Anatomi - Sinir Sistemi","Autonom Sinir Sistemi" kitapları ile anatomi öğretimine yeni bir ruh kazandırmıştır.Bu kitaplardan "Anatomi-İç Organlar" kitabı konusunda Prof.Dr.Zeki Zeren'in 1951 yılında İ.Ü.Tıp Fakültesi Mecmuası'nın Cilt 14 Sayı 2'de yazdıkları aşağıda verilmiştir (3,4,5).

"Bu meslektaşın dört yıl önce başarılı ve parlak geçen Doçentlik imtihanında jüri başkanı olmak fırsat ve şerefini kazanmıştım.

Bu yıl başında da bana gönderdiği bu eserini meslektaşlarıma tanıtmayı zevkli bir vazife bildim.Bu eserin özelliği,son yıllarda bizde ve bütün Anatomi müesseselerinde başlayan yeni öğretim usulüne göre hazırlanmış olmasıdır.Bizim talebeliğimiz ve hatta asistanlığımız zamanında klinik hocaları arasında Anatomi tedris usulünün, talebeyi kliniğe hazırlamak bakımından noksan olduğu kanaatini taşıyanlar vardı ve bu fikirde olanlar bana çoğunlukta görünürdü.Bundan başka,son yıllara kadar meşhur anatomi klasiklerinin bir kısmı,ya sade makroskopik anatomiye önem verirler,yahut diğer bir kısmı makroskopik anatomi ile beraber histoloji ve embriyolojiden de bahsederlerse de , fonksiyona ve hele fonksiyonla morfoloji arasındaki ilgiye önem vermezlerdi.Bundan başka canlı vücut anatomisinden ziyade kadavra anatomisi öğretime hakimdi. Şimdiki anatomi,kadavra ile beraber canlı vücut yapısını esas alıyor ve yapının fonksiyonla ilgisini araştırdığı gibi klinik muayene usullerinde görülen ve bulunan şekil ve karakterleri belirtiyor.

İbrahim Veli Odar'ın dört anatomik sistemi içinde bulunduran ders kitabı,sade öğrencilerin imtihana hazırlanmaları için değil,hekimlerin de kitaplıklarında bulunduracakları ve sırasında anatomik müşkülleri halledebilecek bir müracaat kitabı karakterindedir.İçinde, her organın embriyolojisi,makroskopik özellikleri ile beraber morfolojik durumun fonksiyonla ilgisi izah edilmektedir.Mollier,Braus,Benninghoff,Siegelbauer,Lanz ve Pernkopf gibi hocalarıyla beraber memleketimizde çıkan eserlerden faydalanılarak hazırladığını bibliyografyasından öğrendiğimiz bu eseri meslektaşlarıma tavsiye ederim " (5)

Daha sonra tek cilt halinde "ANATOMİ DERS KİTABI" olarak yayımlanan kitap,terminolojideki bazı değişikliklere karşın hala güncelliğini sürdürmektedir.Bu kitaplar,öğrenciliğimizde,asistanlığımızda ve hocalığımızda yetişmemize önemli katkılar yapmıştır.

Asistanlığımın ilk yıllarından bu yana olanaklar ölçüsünde anatomi tarihçesi ile uğraşan bir kişi olarak Veli Odar hocamızın yaşam öyküsünü de merak edip araştırdım.Fakat tatmin edici bilgi bulamadım. 1984-1985 yıllarında askerlik dolayısı ile Ankara'da bulunduğum süre içinde bu konudaki çabalarımı sürdürürken eşi,diş hekimi Hatice Odar'ın Ankara'da oturduğunu öğrendim ve telefonunu edinerek,kendisinden görüşmek için randevu istedim.Ziyaretine gittim,kendisinden hocanın çalışmaları ve yaşamı ile ilgili bilgiler yanında kendi el yazısı ile yaşam öyküsünü (Fotokopi olarak) ve bazı fotoğraflarını aldım (Resim 1, Belge 1). Prof.Dr.İbrahim Veli Odar'ın kendi el yazısından alınan kısa yaşam öyküsü aşağıda verilmiştir (6) Genç kuşaklara ve anatomi tarihçesi ile uğraşan meslektaşlarıma yararlı olacağına inanıyorum.Bu inançla meslektaşlarımızdan hocalarımızın tanıtılmasına katkı sağlayacak "**ANATOMİ TARİHİN-DEN SAYFALAR**" bölümüne yazılar bekliyorum.

Resim 1 Prof.Dr.Veli Odar (ortada oturan), yakın çalışma arkadaşı Prof.Dr.Kaplan Arıncı (sağdan 4.kişi) ve öğrencileri ile görülüyor.

Ben 1899 yılında Ural dağları
kıyılarında doğdum, Kırghız steplerinin
kuzeyinde bulunan Troisk kas-
abasında doğmuşum. Kasabamın
nüfusu 25 bin kadardı. Bunların
15 bin kadarını Kazan Türkleri;
teşkil ediyorlardı. Çağın ticar-
etle meşgulüydü. 7 camii ve 7
Türkçe tedrisat yapan mektebi
vardı. Rusca lisans okuyabili-
yordum. 5 senelik Türk mektebini
bitirdikten sonra ailemle
taşındık. Çelzabinsk şehrinde
fen lisesine girdim. Ayrıca la-

Belge.1 Prof.Dr.Veli Odar'ın sağlığında kendi el yazısı ile yazdığı yaşam öyküsünün ilk sayfası (Belgenin fotokopisi Doç.Dr.Mehmet Yıldırım'dadır).

" Ben 1899 yılında Ural dağlarının doğusunda, Kırgız steplerinin hududunda bulunan Troisk kasabasında doğmuşum. Kasabanın nüfusu 25 bin kadardı. Bunlardan 15 bin kadarını Kazan Türkleri teşkil ediyorlardı. Çoğu ticaretle meşguldü. 7 camii ve 7 türkçe tefrisat yapan mektebi vardı. Rusca lisan da okutuluyordu. 5 senelik Türk mektebini bitirdikten sonra aileminde taşındığı Çelyabinsk şehrinde fen lisesine girdim. Ayrıca Latince ve eski Yunanca dersleri de aldım. 1917 yılında liseyi bitirdim ve olgunluk imtihanını verdim. Evvela Tomsk Üniversitesinde Tıp tahsiline başladım. O zaman Russiye'de iç harp başlamıştı. Sonra İkutask Üniversitesine nakil ettim. İkkuts bolşevikler eline geçtikten sonra Rusya'dan Çine kaçtım. Oradan da vapurla Avrupa'ya gittim ve 1921 yılında **Berlin Üniversitesi tıp fakültesine** girdim. 1926 yılın sonunda Devlet imtihanını vererek fakülteyi pek iyi derece ile bitirdim. Sonra Alzey, Mainz ve Heidelberg cerrahi kliniklerinde çalıştım. Cerrahi ihtisasımı aldıktan sonra Alzey şehrinde asistan olarak çalıştım. 1933 yılında Mançurya'da Harbin şehrinde Alman Hastanesinde Cerrah olarak çalıştım. 1937 senesinin başında Türkiye'ye geldim. Evvela kısa bir müddet Cide hastanesinde çalıştıktan sonra Kars memleket hastanesine tayin oldum. 1943 yılında kalpten rahatsızlandığımdan dolayı Sağlık Bakanlığı Neşriyat Şubesine alındım. 1946 senesinde Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsüne öğretim görevlisi olarak Ankara Tıp Fakültesine girdim. Aynı yılın sonunda Doçentlik imtihanını vererek Doçent oldum. 1953 yılında Profesör ünvanını kazandım. 23 yıl Ankara Tıp Fakültesi Anatomi Kürsüsünde çalıştıktan sonra 1969 yılının temmuz ayında emekliye ayrıldım" (6).

KAYNAKLAR

1. Şehsuvaroğlu BN: Bizde Anatomi Öğretimine Dair. İ Ü İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası, 15: 365-411, 1951.
2. Yıldırım M: Temel İnsan Anatomisi. s. 31-35. Beta Yayınları, İstanbul, 1990.
3. Arıncı K: Kişisel Görüşme. A Ü Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı Arşivinden faksla bilgi alınmıştır.
4. Arıncı K: Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültemiz. A Ü Tıp Fakültesi Yayınları No 428 s. 182-185, Ankara, 1981.
5. Odar İV: Anatomi Ders Kitabı. Cilt 2 s. III, Ankara, 1975.
6. Odar H: Kişisel Görüşme. Ankara, 1985.